

Tôn Thất Thuyết

Tướng quân Tôn Thất Thuyết

Nước ta quan tướng anh hùng,

Bá quan văn võ cũng không ai tày.

Quan tướng đây là Tôn Thất Thuyết. Nhân dân đã ca ngợi ông qua những lời trên, trích trong Về thất thủ kinh đô; lời về không quá xa sự thực. Tôn Thất Thuyết đã nổi tiếng vì có nhiều vợ công. Chính ông đã giúp Hoàng Kế Viêm và Lưu Vĩnh Phúc trong trận thắng quân Pháp ở Cầu Giấy, diệt được Francis Garnier (1873). Năm 1875, ông lại thắng một trận lớn ở Sơn Tây, bắt sống tướng giặc Cờ Vàng là Hoàng Sùng Anh.

Từ 1881, Tôn Thất Thuyết về Huế, làm Thượng thư bộ binh, rồi làm phụ chính đại thần sau khi vua Tự Đức mất. Lúc này, thực dân Pháp đã chiếm trọn Nam Kỳ và đang âm mưu thôn tính cả nước. Triều đình nhiều người chủ hạ, đầu hàng. Tôn Thất Thuyết kiên trì chủ chiến. Ông chuẩn bị lực lượng vật chất và tinh thần để chống Pháp, tỏ thái độ gay gắt với bọn chỉ huy Pháp ở Huế khi thấy chủ quyền Nhà nước mình bị vi phạm. Ngay từ Paris, Bộ trưởng ngoại giao Pháp cũng điện sang, chủ trương phải loại trừ Tôn Thất Thuyết.

Tháng 7-1885, toàn quyền De Courcy vào Huế, chủ trương ổn định tình hình và bắt Tôn Thất Thuyết. Ông Tôn đã ra tay trước. Đêm 4-7-1885, quân Việt Nam tấn công đánh úp doanh trại Pháp. Việc tổ chức rất chu đáo, nhưng vũ khí quá thô sơ nên không thành công. Tôn Thất Thuyết phải đem vua Hàm Nghi chạy ra Quảng Trị, rồi về ở miền Hương Khê (Hà Tĩnh) phát động phong trào Cần Vương chống Pháp. Văn thân các tỉnh Bắc Kỳ, Trung Kỳ đã hưởng ứng

chiếu nhà vua. Từ đại bản doanh, Tôn Thất Thuyết đã là linh hồn, là vị chỉ huy của cả phong trào ấy. Những người con của ông: Tôn Thất Đạm, Tôn Thất Thiệp đều là tướng bảo vệ vua Hàm Nghi và đã hy sinh khi chống lại bọn phản bội.

Phong trào Cần Vương phát động được ít lâu thì Tôn Thất Thuyết ra bắc rồi sang Trung Quốc với chủ trương yêu cầu nhà Thanh giúp Việt Nam đánh Pháp. Việc làm này không đi đến kết quả, ông đành tìm các bạn lưu vong như Nguyễn Thiện Thuật, cố gắng liên lạc với phong trào trong nước, có lúc đã dự định tổ chức về tấn công vào tỉnh Cao Bằng, nhưng đều không thực hiện được. Ông đau khổ, tuyệt vọng, sống một mình trong túp lều tranh trên một ngọn đồi ở Long Châu. Suốt ngày, ông như người loạn trí, hết khóc lại cười, đập phá lung tung, vung gươm chém vào đá để trút nỗi căm hờn. Người địa phương đã gọi ông là Đả thạch ông (Ông già chém đá).

Tôn Thất Thuyết là một võ tướng. Nhưng ông cũng viết nhiều câu đối, bài thơ hào hùng sảng khoái. Trong gia đình, ông là người con chí hiếu. Đối với đất nước, ông tiêu biểu cho ư chí chiến đấu ngoan cường. Đến kẻ địch cũng phải thừa nhận ịnh hy sinh cao cả và tinh thần bất khuất của ông.